BAŞYAZI

Dünya da **bol likidite döneminin** sonuna geldik

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı
Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (Eurochambres) Başkan Yardımcısı
İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA) Başkan Yardımcısı ve
Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi
baskanlik@tobb.org.tr

ABD öncülüğünde başlayan bol likidite döneminin sonuna gelindi. Dünyada yeni bir dönem başlıyor. Bol likiditenin getirdiği rahatlıkla kolay para bulma ve harcama günleri bitiyor. Türkiye olarak buna hazırlıklı olmalıyız. Yıllık 3-4 civarında vasat büyümeye razı olmak istemiyorsak, istihdam, üretim ve tasarruf alanlarındaki yapısal sorunlara çözüm bulmamız gerekiyor.

Ekonomideki öncü göstergeler ikinci çeyrekte tüketim ve yatırımlarda canlanmanın zayıf kaldığına işaret ediyor. Altın hariç ihracat ve ithalatın benzer oranlarda artıyor olması net ihracatın çeyreklik büyümeye katkısını sınırlıyor. Sanayi üretimi yatay seviyede seyrediyor. Tüketim ve aramalı ithalatındaki artış temposunun düşmesi ve dayanıklı tüketim malı imalatında düşüşler, tüketim görünümünün de yeterince güçlü olmadığını gösteriyor.

Cari açık altın ithalatının azalması ile azalmaya devam ediyor. Cari açığın milli gelire oranının ilk çeyrek sonunda %7,5'den ikinci çeyrek sonunda %6,4' düşmesi bekleniyor. Altın hariç cari açık oranının ise %6,4'den %5,8'e ineceği tahmin ediliyor. İhracat artmaya devam ediyor ancak Avrupa'da büyümenin bir miktar yavaşlamış olması ihracatta artış hızını düşürüyor. İthalattaysa aylık bazda ılımlı artışlar devam ediyor.

Dayanıksız tüketim malları üretimi bir önceki çeyrek seviyesinin üzerinde gerçekleşirken, dayanıksız tüketim malları ithalatı ise bir önceki çeyreğe kıyasla geriliyor. Dayanıklı tüketim malları üretimi ve ithalatıysa bir önceki çeyrek seviyelerinin üzerinde olduğu gözlemleniyor.

Otomobil satışları ilk çeyrekteki sert düşüşün ardından ikinci çeyrekte yatay seyrederken, beyaz eşya satışları iki çeyrek aranın ardından yeniden artış gösteriyor. Böylelikle ikinci çeyrekte dayanıksız tüketim malları talebindeki artış eğiliminin devam ettiği, dayanıklı mal talebindeki gerilemenin de durmuş olabileceği düşünülüyor.

Makine-teçhizat yatırımlarına ilişkin göstergeler yatırımlardaki zayıf seyrin korunduğuna işaret ediyor. İnşaat yatırım göstergeleri ise ikinci çeyrekte inşaat yatırımlarındaki artışın yavaşlayarak sürdüğünü gösteriyor.

Geçtiğimiz yıldan buyana süregelen güçlü istihdam artışı ilk çeyrek sonunda hız kesmiş, mevsimsellikten arındırılmış verilerle işsizlik oranları yatay bir seyir izlemişti. Bu dönemde inşaat istihdamı gerilerken, sanayi istihdamı yatay seyretmiş, tarım dışı istihdam hizmet sektörünün katkısıyla artış gösterdi. Yılın ikinci çeyreğine ilişkin ilk göstergeler istihdam artışında ılımlı bir seyre işaret ediyor.

Irak'ta meydana gelen olayların ekonomi üzerindeki oluşturduğu riskler halen devam ediyor. Petrol fiyatları da Irak'a bağlı endişeler nedeniyle bir miktar arttı. Ancak olayların Irak'ın güney bölgesine yayılmaması nedeniyle sınırlı kaldı.

Amerika Merkez Bankası'nın (FED) izlediği iki önemli gösterge, işsizlik oranı ve enflasyon, ABD ekonomisinde iyileşme sinyalleri veriyor. Tahvil alımlarının Ekim ayında sonlandırılması bekleniyor. Önümüzdeki aylarda olumlu verilerin gelmeye devam etmesi ABD'de faiz artırımı tartışmalarının süreceğini gösteriyor.

Avrupa Merkez Bankası'nın faiz indirimi ve uzun süreli düşük faizli finansman politikasının yanında varlık alımlarına gitme ihtimali oldukça düşük görünüyor. Dolayısıyla Avrupa'dan kısa vadede sermaye akımlarını canlandıracak bir hamle gelmesi beklenmiyor. ABD'den gelecek haberler de muhtemelen ters yönlü akımları güçlendiriyor.

Tüm bu gelişmeler yılın ikinci yarısında Türkiye ekonomisinde büyümenin %4'ün üzerine çıkmasını güçleştiriyor. Veriler iç talepte canlanmanın zayıf olduğunu, dış talebin büyümeye katkısının da ilk çeyrek kadar güçlü olmadığını gösteriyor. Büyüme görünümünde riskler devam ediyor.

Önümüzdeki dönemde belirsizlik algısındaki azalma, güven endekslerinde gözlenen iyileşme ve Türk Lirası'ndaki oynaklığın düşmesiyle birlikte tüketim talebinin yeniden güçlenmesi ve böylelikle yurt içi talebin yeniden toparlanma olasılığı var. Küresel ölçekteki ılımlı toparlanmanın ve dünya ticaretindeki canlanmanın etkileriyle önümüzdeki dönemde ihracatın da büyümeye olumlu katkısının artması öngörülüyor.

> ÜRETMEK İÇİN CARİ AÇIK VEREN, BÜYÜMEK İÇİN BORÇLANAN BİR ÜLKE OLARAK KALIRSAK, İSTİKRARLI VE YÜKSEK BÜYÜMEYİ BAŞARAMAYIZ. **YENİ BİR BÜYÜME MODELİ İÇİN** DE BİR DİZİ YAPISAL REFORMA İHTİYAÇ DUYULUYOR.

Diğer taraftan ABD öncülüğünde başlayan bol likidite döneminin sonuna gelindi. Dünyada yeni bir dönem başlıyor. Bol likiditenin getirdiği rahatlıkla kolay para bulma ve harcama günleri bitiyor. Türkiye olarak buna hazırlıklı olmalıyız. Yıllık 3-4 civarında vasat büyümeye razı olmak istemiyorsak, istihdam, üretim ve tasarruf alanlarındaki yapısal sorunlara çözüm bulunmamız gerekiyor.

Üretmek için cari açık veren, büyümek için borçlanan bir ülke olarak kalırsak, istikrarlı ve yüksek büyümeyi başaramayız. Yeni bir büyüme modeli için de bir dizi yapısal reforma ihtiyaç duyuluyor. Siyasetçisi, bürokratı, akademisyeni, iş dünyası el ele verip, ortak akılla, doğru politikaları tasarlamak gerekiyor. Bu çerçevede dışarıdan kaynak gelmesine daha az bağımlı, devlette ve ekonomide kurumsallaşmayı öne çıkaran, yurt içi üretimi ve tasarrufları çoğaltmaya yönelik yeni bir büyüme modeli bulmamız lazım..